

Скальські Даріуш—

кандидат наук з фізичної культури, ад'юнкт, науково-педагогічний працівник Академії фізичного виховання ім. Анджєя Снядецького в Гданьську (кафедра спорту і водних видів спорту) (Польща) і Вищої школи професійної освіти в Старогарді Гданьському (Польща).

Коло наукових інтересів: проблеми теорії і практики фізичного виховання. Автор, співавтор та науковий співредактор понад 280 наукових праць, у тому числі 64 книги і монографій, скриптів, навчальних фільмів і цифрових видань (наприклад, першого в Польщі мультимедійного poradnika «Безпечний відпочинок над водою», а також наукових статей в галузі фізичної культури, рятувальництва на воді, медичного рятувальництва, безпеки,

педагогіки тощо). Переможець конкурсу «Золота крейда» в категорії «Знання в мережі» за результатами інтернет-голосування у 2016-2017.

e-mail: dskalski60@gmail.com

DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-4-22-29>

УДК 37(430)(09)“17/19”

НАЦІОНАЛЬНІ ВПЛИВИ НА ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ У МОДЕРНУ ДОБУ (XVIII СТ. – ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТ.)

У статті охарактеризовано національні впливи на формування концепцій фізкультурної освіти в Європі в модерну добу (друга половина XVIII ст. – перша половина XX ст.). Представлено початки модерної фізкультурної освіти у Німеччині, Швеції, Данії та Великій Британії та систематизовано інноваційні ідеї щодо становлення концепцій фізкультурної освіти в Європі. Продемонстровано особливості поширення німецької та шведської гімнастики, а також британських ігор і спорту в європейських країнах.

Ключові слова: концепція фізкультурної освіти; модерна фізкультурна освіта; німецька гімнастика; шведська гімнастика.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Однією з глобальних проблем сьогодення є здоровий спосіб життя, який значною мірою формується шкільному віці. Зважаючи на це, фізкультурна освіта, яка покликана сформувати навички здорового способу життя і закласти основи відповідного ставлення до фізичної активності впродовж життя, є, беззаперечно, важливим елементом шкільної освіти. Колу проблем, пов'язаних із цілями фізкультурної освіти, присвячені дискусії в галузі освітньої політики, теорії і практики країн Європейського Союзу. Саме цілі фізкультурної освіти і функції, покладені на неї, визначають концепцію, що є вектором, який визначає структуру, форми і методи фізкультурної освіти у різних європейських країнах. Це дослідження є спробою простежити національні впливи на формування концепцій фізкультурної освіти в європейських країнах у модерний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання цієї проблеми і на які спирається автор. Класифікаціям концепцій фізкультурної освіти в Європі присвячено праці Р. Ноулза, Б. Крума, Е. Бальца та ін. Практичні розробки щодо їхнього впровадження описані у першоджерелах – працях німецьких (Й. Базедов, І. К. Ф. Гутс-Мутс, Х. Зальцманн, М. фон Шенкендорф, А. Шпісс), шведських (Г. Лінг), данських (Ф. Нахтігаль), британських (Т. Еліот, Р. Бертон) та ін. педагогів. Питання розвитку фізкультурної освіти в у європейських країнах у модерну добу розглянуті у комплексному дослідженні Леонарда. Проте національні впливи на формування концепцій європейської фізкультурної освіти не були предметом комплексного аналізу.

Саме тому метою статті є характеристика національних впливів на формування концепцій фізкультурної освіти в Європі. Під «концепцією фізкультурної освіти» маємо на увазі соціально-педагогічну систему поглядів на фізкультурну освіту, що ґрунтується на інтегруванні суспільного, освітнього, медичного, біологічного, психологічного наукового досвіду і має потенціал до практичної реалізації у загальній освіті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасний вигляд фізкультурної освіти формувалася під впливом національних систем, серед яких найвпливовішими були німецька, данська, шведська та британська. Саме початки модерної фізкультурної освіти у цих країнах ми розглянемо.

Початки модерної фізкультурної освіти у Німеччині (XVIII ст. – перша половина XX ст.) Від початку XVIII ст. Німеччина справляє значний вплив на концепції фізкультурної освіти на лише в Європі, а й на інших континентах. Так, найбільш відомими німецькими представниками були: Гутс-Мутс, який об’єднав відомі на той час пан’європейські моделі фізичної культури у запропонованій ним натуральній формі фізичних вправ [3]; Ф. Ян, якого вважають символом німецької єдності і людиною, завдяки якій у Німеччині було усвідомлено значну роль гімнастики для вирішення важливих завдань не лише на особистісному, а й на державному рівні [8]; А. Шпісс, який увів гімнастику до шкільного куррикулуму; К. Кох, який стояв біля початків німецького ігрового руху. Названі представники та їхні попередники і послідовники (Й. Базедов, Х. Зальцманн, М. фон Шенкендорф та ін.) зробили значний внесок у те, щоб фізична культура і спорт стали інтегрованою частиною шкільного життя.

Як видно з вищезначеного, Німеччина була в авангарді становлення європейської системи фізкультурної освіти, адже тут було запропоновано низку інноваційних ідей щодо її організації (див. табл. 1)

Німецька гімнастична система, розроблена Ф. Гутс-Мутсом і Ф. Яном, у XIX ст. була асимільована іншими європейськими країнами, такими як Данія і Швеція (Гутс-Мутс) і Австро-Угорська імперія, Нідерланди і Бельгія (Ян), особливо – внаслідок імміграційних процесів після буржуазної революції 1848 р. У другій половині XIX ст. її було доповнено положеннями Лінгянської гімнастики зі Швеції та Британського спортивно-ігрового руху. Проте досить механістична німецька система Шпіссівських гімнастичних вправ мала перевагу над усіма попередніми формами і новітніми європейськими впливами до першої світової війни. Відновлення інтересу до гімнастики через застосування різних природних підходів (Австрія, Данія, Швеція) в 20-х рр. XX ст. супроводжувалося наданням значної ваги іграм і спорту, що остаточно сформувало класичну структуру німецької фізкультурної освіти, яка є поєднанням гімнастики, атлетики і ігор, що доповнюються плаванням і туристичними видами діяльності.

Цілком очевидно, що представники державної влади надавали значну підтримку фізкультурній освіті у школах на передвоєнних етапах, а саме на початку XIX ст. і на початку XX ст. На той час засоби спорту, гімнастики, атлетики й ігор служили військовій підготовці молоді, фізично, морально і ментально готуючи їх до служби [3]. Як наслідок, у першій половині XX ст. відбулося кілька реформ шкільної фізкультурної освіти, проте освітні прагнення були приглушені політичними, чому сприяли й впливові лідери в галузі фізичної

культури і спорту, які дали політичним амбіціям змогу управляти тогочасною шкільною і позашкільною фізкультурною освітою.

Таблиця 1

Інноваційні ідеї щодо фізкультурної освіти в Німеччині

Ідея щодо фізкультурної освіти	Автор ідеї
<ul style="list-style-type: none"> • інтегрування спортивних ігор у шкільний курикулум 	К. Кох
<ul style="list-style-type: none"> • Необхідність поєднання різних форм фізичної активності: фізичних вправ, ігор, військових тренувань, ручної праці і навчальних екскурсій 	Й. Базедов
<ul style="list-style-type: none"> • Об'єднання відомих на той час пан'європейських моделей фізичної культури у природній формі фізичних вправ 	Ф. Гутс-Мутс
<ul style="list-style-type: none"> • уведення гімнастики у шкільний курикулум як необхідної і незамінної частини освіти і виховання чоловіків; • надання фізичній культурі рівних з іншими предметами прав та запровадження в ній тих самих педагогічних принципів; • проведення занять фізичною культурою цілорічно, для чого, крім спортивного майданчика на відкритому повітрі, школа і громада були зобов'язані обладнати спортивну залу в приміщенні; • внесення занять із фізичної культури в основний розклад; • наявність педагогічної освіти для викладання фізичної культури; • фізична підготовка повинна здійснюватися залежно від віку і статі 	А. Шпісс
<ul style="list-style-type: none"> • становлення німецької масової гімнастики як засобу об'єднання нації; • введення спеціального одягу для занять; • залучення молоді як інструкторів; • дотримання техніки безпеки під час занять фізичною культурою; • усвідомлення формування духу нації засобами занять фізичною культурою і спортом. 	Ф. Ян

Початки модерної фізкультурної освіти у Швеції (XVIII ст. перша половина XX ст.) Важливу роль у формуванні сучасного образу європейської фізкультурної освіти відіграла шведська школа фізичної культури. Понад століття гімнастика у Швеції розвивалася за трьома напрямками: освітнім, військовим і медичним, тобто як інтегрований елемент шкільного життя, як засіб тренування чоловіків на військовій службі і як терапевтичний засіб. Королівський центральний інститут гімнастики у Стокгольмі, який готував учителів за цими трьома напрямками, був відкритий у 1814 р. Його засновником і першим директором був Пер Генрік Лінг (1776 – 1839). У приміщенні старої гарматної ливарні директор Інституту Г. Лінг облаштував гімнастичну залу і залу для фехтування. За монаршої фінансової підтримки йому вдалося краще обладнати Інститут і прийняти у штат, крім директора, одного старшого і двох звичайних учителів. Усі в штаті були переконані, що гімнастика повинна зайняти гідне місце в освіті, медицині і обороні держави, тому з самого початку існування Інституту роботу вели за цими трьома напрямками. З них (освітня, воєнна і медична гімнастика) найбільшої уваги у воєнний час цілком логічно набула друга – під час наполеонівських воєн Г. Лінг із помічниками повинні були проводити заняття прямо в місцях розташування військ. Хоча

спочатку вони стикалися з опором, пізніше військові визнали переваги тренувальної системи, запропонованої Г. Лінгом. Зважаючи на відсутність необхідного обладнання і спорядження, Г. Лінгу доводилося обмежуватися вправами, для яких воно або взагалі було непотрібним, або можна було обмежитися мінімумом. Г. Лінг розпочав теоретичне розроблення основ медичної гімнастики після року, проведеного у Стокгольмі. Його нові ідеї наражалися на опір медиків, які підтримували традиційні підходи. Освітня гімнастика, за системою Г. Лінга, базувалася на простих рухах, які учень міг виконувати без обладнання або сам, або з партнером.

Головною заслугою Г. Лінга у розвитку концепцій фізкультурної освіти вважають його переконання у тому, що вона повинна мати фізіологічне підґрунтя. На його думку, лише це може допомогти їй набути популярності і поширення в школі, медицині й армії. У 1808 р. він так описував її головні цілі: гімнастика повинна намагатися створити баланс між різними органами тіла з метою забезпечення сили і здоров'я. Він стверджував, що освітній потенціал гімнастики настільки очевидний, що немає потреби доводити її необхідність для формування характеру людини. Співвіднесення гімнастики з фізіологічним підходом протиставляло шведську гімнастику німецькій. Шведська гімнастика розробляла вправи, які могли б забезпечити збалансований розвиток тіла через «правильні» вправи [7].

Після смерті Г. Лінга його справу продовжили його послідовники в рамках роботи заснованого ним Інституту. Серед них найважливішу роль відіграли: Брантінг, який очолював інститут упродовж 23 років (1839–1862), Густав Ніблеус, який очолював заклад 25 років (1862–1887) та ін. Справу батька також розвивав його єдиний син Хяльмар Фредрік Лінг. Популярність дій Інституту поширювалася далеко за межі Швеції, крім чоловіків, залучали й жінок до опанування як практичних вправ, так і теоретичних курсів.

Як наслідок, у Швеції уже на початку ХХ століття склалася сформована система шкільної фізкультурної освіти та підготовки фахівців до викладання фізкультури. Контроль якості фізкультурної освіти здійснювали фахівці Центрального інституту Стокгольму.

Початки модерної фізкультурної освіти у Данії (ХVІІІ ст. – перша половина ХХ ст.) Данія була першою європейською країною, яка запровадила обов'язкову фізичну підготовку в школах і забезпечила комплексну підготовку вчителів з теорії і методик гімнастики. Лідером цього руху був Франц Нахтігаль (1777 – 1847), який не був автором запропонованої системи – він покладався на описану практику Шнепфенталя і використовував підручники Гутс-Мутса, проте він був талановитим учителем і організатором, який заручився необхідною підтримкою влади і пристосувався до тогочасних умов. Саме йому Данія завдячує тим, що у першій третині ХІХ ст. вона стала провідною серед європейських країн через запровадження обов'язкових занять із гімнастики у школах. Відродження загального інтересу до гімнастики в Данії пов'язане з принципами Гутс-Мутса, доповненими ідеями тернерівської гімнастики Яна і шведської гімнастики Лінга.

Початки модерної фізкультурної освіти у Великій Британії (ХVІІІ ст. – перша половина ХХ ст.) У той час, як тернерівський рух поширювався Німеччиною, а системи фізкультурної освіти розпочали своє становлення у Німеччині і Швеції, в англійських школах і університетах різні види спорту та ігри також ставали досить поширеними. Беззаперечно, наявні на той час форми фізкультурної освіти зазнавали взаємовпливів. Так, у багатьох європейських країнах почали створювати спілки на зразок тернерівської, а шпісівська гімнастика поширилася далеко за межі країни, у якій була започаткована. Ігровий рух поширювався Німеччиною й Данією, а шведська гімнастика сягнула не тільки Данії, а й Англії.

Різні види спорту, популярні у Великій Британії, були популярними і в інших європейських країнах, але тут йтиметься про деякі з них, батьківщиною яких була саме ця країна. Перш за все, йдеться про такі продумані до деталей ігри, що й досі мають відданих шанувальників у всьому світі, як крикет і футбол. У відвідувачів складалося враження, що все багатомільйонне населення Великої Британії в них грало весь час. Навіть на початку футбольного сезону відвідування недільних матчів сягало 200000 [5, с. 201].

Сотні відвідувачів вивчали досвід організації спортивно-ігрової діяльності в Оксфордському і Кембриджському університетах. Такі візити справили велике враження на таких європейських теоретиків і практиків фізкультурної освіти, як Кох, Германн, Гартвіч (Німеччина), Торнгрен (Швеція) та ін. Англійський досвід був запозичений і Данією, і Францією. П'єр де Куберген, який розпочав серію візитів до Англії, був вражений системністю й організованістю роботи з розвитку ігрового руху [1].

Велику роль у популяризації англійської фізкультурної світи відіграли праці Арчібальда Макларена (1820 – 1884), який упродовж багатьох років був власником спортивної зали в Оксфорді.

Перші впливи медичної гімнастичної системи Лінга помітні у Великій Британії у 1838 р., коли лейтенант Говерт Индебетю (іноді у написанні зустрічається варіант Ін де Бетю) після закінчення Центрального інституту гімнастики у Стокгольмі приїхав у Англію і почав там розповсюджувати набутий у Швеції досвід. Ще один швед – лейтенант К. Еренгоф – продовжив поширення шведської концепції у 40-х роках у Лондоні. Ще помітніші кроки у поширенні цієї системи було зроблено Карлом Джорджі, який також приїхав зі Стокгольму, де він був директором школи, і відкрив у 1850 р. приватний інститут у Лондоні. Цей заклад активно функціонував до 1877 р.

Поширення шведської гімнастичної системи у Великій Британії відзначене ще й тим, що випусниця Центрального інституту в Стокгольмі Конкордія Льофвінг провела курс теорії і практики шведської гімнастики для жінок-учителів, у результаті чого вони отримали сертифікат, що давав їм право викладати гімнастику для дівчат у школі. Пізніше суперінтендантом у справі впровадження фізичної культури для дівчаток стала Мартіна Бергман, і під її керівництвом систему шведської гімнастики було введено у 300 британських школах. Спеціальну підготовку до цього пройшли 1000 жінок-учителів [5, с. 209].

Значний вплив на розвиток шведської гімнастики у Великій Британії справили випусники Стокгольмського центрального інституту капітан Дж. Хаасум та А. Броман, завдяки яким у Лондоні було відкрито Центральний інститут шведської гімнастики для чоловіків [5, с. 210].

Важливим для становлення модерної британської фізкультурної освіти було відкриття Коледжу гігієни і фізичної підготовки жінок у Данфермліні за підтримки фонду Ендрю Карнегі (1905 р.), згодом такий же відділ було відкрито й для чоловіків (1908 р.), а у 1911 р. обидва відділи було об'єднано. Наступного року 75 студентів отримали дипломи, які давали їм право готувати вчителів фізичної культури, що, у свою чергу, дало поштовх до розвитку фізкультурної освіти у Великій Британії.

Поширення національних ідей фізкультурної освіти в Європі. Як видно з означеного вище, не може йтися про гомогенний вплив системи фізкультурної освіти однієї країни на формування концепцій фізкультурної освіти в Європі, адже вони зазнавали постійних взаємовпливів. Крім того, не може йтися про єдину європейську концепцію фізкультурної освіти, адже специфіка такої мала б визначатися суспільно-політичними, і національними особливостями. Різні концепції навчання гімнастики існували до початку XIX ст. (Гутс-Мус, Песталоцці, Аморос), проте про виокремлення трьох базових підходів може йтися, починаючи з другої половини XIX ст. До них відносимо Німецьку гімнастику [4], Шведську гімнастику (лінгянська гімнастика та Англійські ігри і спорт) [8].

Шведська гімнастична концепція поширилася по Європі після 1850-х рр. Вона потрапила в Англію, Францію та Бельгію завдяки подвижницькій праці таких Стокгольмських учителів, як Георгіі (Georgii), Нікандер (Nycander) і Цандер (Zander). Крім того, на запрошення європейських фахівців представники Центрального гімнастичного інституту у Стокгольмі провели низку тренінгів у багатьох європейських країнах.

Німецька гімнастична концепція зазнала найбільшого поширення після 1840-х рр. Вона поєднувала елементи педагогічної системи Адольфа Шпісса і Фредеріка Людвіга Яна.

Ця концепція поширилася як на заході європейського континенту (наприклад, у Бельгії й Нідерландах), на півночі (наприклад, у Фінляндії), на півдні (наприклад, в Італії та Греції). Слід зазначити, що в Греції підходи, запропоновані Ф.-Л. Яном, уже застосовувалися в 30-х рр. XIX ст. Англійська концепція спорту й ігор зазнала значного поширення у 80 – 90-х рр. XIX ст. в освітніх системах Франції, Німеччини, Данії, Швеції, Нідерландів та деяких країнах південної Європи (Греції, Іспанії та Португалії) під час реформування національних шкільних програм зі спорту та ігор.

Поширенню ідей сприяла низка чинників: переклад підручників, переселення біженців, «педагогічні подорожі» фахівців із фізкультурної освіти та медиків, працевлаштування іноземних фахівців у школах та коледжах (Фокліон Кліас (Phoklion Clias) і Карл Еулер (Carl Euler)), які працювали у Франції, Англії, Нідерландах й Бельгії).

З початком XX ст. пов'язана й нова хвиля поширення німецьких і шведських ідей у європейській гімнастичній освіті. Фактично кожна європейська країна розвинула свою систему гімнастичних вправ і підготовки вчителів, базуючись на вищезазначених концепціях. Так, на основі Німецької гімнастики і Шведської гімнастики постали Бельгійська гімнастика, Італійська гімнастика, Фінська гімнастика, Данська гімнастика тощо, які різною мірою поєднували в собі обидва підходи, модифікувавши їх і підпорядкувавши своїм національним особливостям. Найбільш змішані концепції з'явилися після Першої світової війни, причому найбільш відомими на той період були Французька система (Lagrange) і Данська система (Bukh), що вийшли за межі своїх країн: так, наприклад, Данська система асимілювалася, повернувшись у Швецію й Німеччину у 20 –х рр. XX ст.

Англійський спортивно-ігровий рух поширився в Європі у 90-х рр. XIX ст., проте варто зазначити, що у Німеччині, Франції, Данії та Швеції він не зазнавав державної підтримки, а був підкріплений прихильниками, які створювали неурядові організації. Так, у Франції прикладом такої спілки може бути «Об'єднання французьких товариств спортивної атлетики» (Union des Sociétés Françaises des Sports Athletiques), засноване у 1887 р. за підтримки Кубертена (Coubertin), у Німеччині – «Німецька школа спортивних клубів» (Germany School Sport Clubs), «Центральний комітет підтримки дитячо-юнацьких ігор» (Central Committee for the Promotion of Youth and Folk Games), засновані у 1891 р., у Швеції – «Центральна асоціація сприяння спорту» (Centralförening for idrottens framjande), започаткована у 1897 р.

Протягом тривалого часу національні особливості і традиції фізкультурної освіти у Швеції (Лінг), Німеччині (Шпісс) і Франції (Аморос) перешкоджали упровадженню зарубіжних підходів у кирикулум, проте, якщо порівнювати, очевидно, що у Франції, наприклад, шведський (після 1890 р.) і німецький (після 1900 р.) впливи були прийняті на урядовому рівні раніше, ніж англійський (після 1920 р.).

Цікавим є той факт, що в Італії, Німеччині й Іспанії лише після встановлення фашистського режиму в 1930-х рр. серйозну урядову підтримку почали надавати Англійській спортивно-ігровій концепції [2]. На той час, як виявилось, вона якнайкраще відповідала націонал-фашистським рухам у Європі. Оригінальний дух «сильного християнина» був стертий і підмінений ідеологією «арійського супермена» [6], а в Радянському Союзі навіть і після закінчення Другої світової війни елементи Англійської спортивно-ігрової концепції використовували у країнах Східної Європи з метою підготовки нової соціалістичної особистості, яка мала захищати соціалістичні чесноти країни.

Фашистська і комуністична програми шкільної фізкультурної освіти у досить подібний спосіб адаптували цю концепцію в 1930-х рр., у той час як до того вона застосовувалася лише у позашкільній діяльності, тому що в Італії, Іспанії й Німеччині тоді домінували інші концепції фізичної культури і спорту.

Концепції традиційної фізкультурної освіти у 1960-х рр. розподілилися чітко по «залізній завісі», яка поділила країни на табори, а у Німеччині Берлінська стіна переполовинила й саму країну. Після Другої світової війни почала окреслюватися

цілісність системи фізкультурної освіти, проте це не виявлялося повною мірою у країнах, звільнених від фашистського режиму. В інших країнах вона віддзеркалювала британсько-американські моральні і соціальні орієнтири фізкультурної освіти, особливо яскраво це було виражено у Федеративній Республіці Німеччині. У Центральній і Східній Європі на початку 50-х рр. почався процес радянзації, що мало своїм результатом упровадження радянських орієнтирів у фізкультурну освіту країн Східної Європи і, зокрема, Німецької Демократичної Республіки.

Висновки. Для характеристики становлення концепцій фізкультурної освіти у модерну добу (друга половина XVIII ст. – перша половина XX ст.) проаналізовано початки модерної фізкультурної освіти у Німеччині, Швеції, Данії та Великій Британії. Було систематизовано інноваційні ідеї щодо становлення європейської фізкультурної освіти.

Встановлено, що німецькими освітніми практиками було запропоновано такі нововведення: необхідність поєднання різних форм фізичної активності: фізичних вправ, ігор, військових тренувань, ручної праці і навчальних екскурсій (Й. Базедов); об'єднання відомих на той час пан'європейських моделей фізичної культури у натуральній формі фізичних вправ (Ф. Гутс-Мутс); введення гімнастики у шкільний куррикулум як необхідної і незамінної частини освіти і виховання чоловіків, надання фізичній культурі рівних з іншими предметами прав та керівництво тими ж педагогічними принципами, заняття фізичною культурою цілорічно, внесення занять із фізичної культури в основний розклад, вимога наявності педагогічної освіти для викладання фізичної культури, урахування віку і статі при фізичній підготовці (А. Шпісс); інтегрування спортивних ігор у шкільний курикулум (К. Кох); становлення німецької масової гімнастики як засобу об'єднання нації, введення спеціального одягу для занять, залучення молоді в ролі інструкторів, дотримання техніки безпеки під час занять фізичною культурою, усвідомлення формування духу нації засобами занять фізичною культурою і спортом (Ф. Ян).

Внаслідок характеристики становлення шведської гімнастики за освітнім, військовим і медичним напрямками виявлено, що з'явилися інноваційні ідеї, які значною мірою вплинули на європейські концепції фізкультурної освіти, зокрема: визнання важливої ролі гімнастики для підвищення сили народу і кращої здатності чинити опір, теоретичне розроблення основ медичної гімнастики, базування освітньої системи на простих рухах без спеціального обладнання, запровадження гімнастики в школах для дівчаток, усвідомлення необхідності надання гімнастиці фізіологічного підґрунтя для створення балансу між різними органами тіла з метою забезпечення сили і здоров'я (Г. Лінг).

Означено, що Данія була першою європейською країною, яка запровадила обов'язкову фізичну підготовку в школах і забезпечила комплексну підготовку вчителів з теорії і методики гімнастики (Нахтегаль). Підкреслено, що Велика Британія відіграла важливу роль у становленні ігрового руху та університетської фізкультурної освіти.

References

1. Coubertin, P. de (1972). *Pedagogie sportive: histoire, technique, action morale et sociale des exercices sportifs*. Paris: J. Vrin.
2. Gonzales Aja, T., & Teja, A. (1996). Mussolini and Franco Sportsmen: two contrasting fascist conceptions of sport. In A. Krüger & A. Teja, *Atti dell Seminario CES* (pp. 413–419). Roma: Coni.
3. Hardman, K., & Naul, R. (2005). *Sport and physical education in Germany*. London: Routledge.
4. Hofmann, A. R. (2004). *Turnen and sport*. Münster: Waxmann Publishing Co.
5. Leonard, F. E. (1923). *A guide to the history of physical education*. Philadelphia and New York: Lea & Febiger.
6. Mangan, J.A. (Ed.) (2000). *Superman supreme. Fascist body as political icon – global fascism*. London: Frank Cass.
7. Meinander, H. (2013). *The Nordic world: sport in society*. London: Routledge.
8. Pfister, G. (2013). *Gymnastics, a transatlantic movement: from Europe to America*. London: Routledge.

Скальський Д., кандидат наук по фізической культурі, ад'юнкт, Академія фізического виховання і спорту ім. А. Снядецького, г. Гданьск, Польша

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ВЛИЯНИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ КОНЦЕПЦИЙ ФИЗКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В МОДЕРНОЕ ВРЕМЯ (XVIII В. – ПЕРВАЯ ПОЛ. XX В.)

В статье охарактеризованы национальные влияния на формирование концепций физкультурного образования в Европе в модерное время (вторая половина XVIII в. – первая половина XX в.). Представлены истоки современного физкультурного образования в Германии, Швеции, Дании и Великобритании и систематизированы инновационные идеи по становлению концепций физкультурного образования в Европе. Продемонстрированы особенности распространения немецкой и шведской гимнастики, а также британских игр и спорта в европейских странах.

Ключевые слова: концепция физкультурного образования; современная физкультурное образование; немецкая гимнастика; шведская гимнастика.

Skalski D., PhD in Physical Education, Adjunct, Jędrzej Śniadecki Academy of Physical Education and Sport in Gdańsk, Gdansk, Poland

NATIONAL IMPACT ON THE FORMATION OF PHYSICAL EDUCATION CONCEPTS IN MODERN TIME (18th – EARLY 20th CENTURY)

The article describes national influences on the formation of physical education concepts in Europe in the period of modern (late 18th – early 20th century.) The author presents the beginnings of modern physical education in Germany, Sweden, Denmark and the United Kingdom and systematizes innovative ideas in the development of physical education concepts in Europe. The influence of German and Swedish gymnastics, as well as British games and sports in European countries are demonstrated.

The author states that the following educational innovations were proposed by German educators: the need to combine various forms of physical activity: physical exercises, games, military training, manual work and educational excursions (J. Bazedow); the association of pan-European models of physical culture with natural physical exercises known at that time (F. Guth-Muts); the introduction of gymnastics in the school curriculum as a necessary and indispensable part of education and education of men, providing physical culture with equal to other subjects rights, introducing special requirements for physical training teachers, taking into account age and sex in physical training (A. Spiss); integration of sports games into a school curriculum (K. Koch); the formation of German mass gymnastics as a means of uniting the nation, the introduction of special clothing for classes, the involvement of young people in the role of instructors, the observance of safety during physical education, awareness of the formation of the spirit of the nation by means of physical education and sports (F. Jan).

As a result of the formation of Swedish gymnastics for educational, military and medical trends, it was discovered that its innovative ideas greatly influenced the European physical education concepts, in particular: recognition of the important role of gymnastics to increase the strength of people and better ability to resist, theoretical development of the foundations of medical gymnastics, the training system based on simple movements without special equipment, introduction of gymnastics in schools for girls, awareness of the need to provide gymnasts and a physiological basis for balancing the various organs of the body in order to provide strength and health (G. Ling).

It is noted that Denmark was the first European country to introduce compulsory physical training in schools and provided comprehensive training for teachers on the theory and methodology of gymnastics. It was emphasized that Great Britain played an important role in the formation of the game movement and university physical education.

Keywords: concepts of physical education; modern physical education; German gymnastics, Swedish gymnastics.